

Sedem strateških izzivov za leto 2010

Na začetku tega desetletja je smiselno, da se spomnimo, kako so Združeni narodi in mednarodna skupnost pričeli prvo desetletje novega stoletja oziroma tisočletja.

Na vrhu ZN septembra 2000 je bil na sedežu organizacije sprejet pomemben dokument, ki so ga poimenovali Milenijska deklaracija Združenih narodov. Še nikoli doslej se na srečanjih ZN ni zbralo toliko svetovnih voditeljev. Ta resolucija Generalne skupščine le na parih straneh opredeli načela in težnje sveta za bolj mirno, svetlo in pravično prihodnost. Postavljeni so bili cilji za doseganje miru in razoroževanja, odpravo revščine, varovanje okolja, človekove pravice in pomoč najbolj ranljivim skupinam.

V zadnjih desetih letih smo se soočili z nepričakovanimi šoki, in sicer z obsežnimi terorističnimi napadi, globoko recesijo v letih 2008-2009, hitrim naraščanjem cen hrane, medtem ko smo pred tem govorili o zgodovinsko nizkih cenah. Priča smo bili tudi občutnim spremembam temperatur in podnebja, ki so še naprej realna grožnja, saj so izjemni vremenski pojavi vedno bolj pogosti. Mednarodna skupnost ima sedaj priložnost, da poda oceno stanja glede uresničevanja milenijskih razvojnih ciljev in se na podlagi tega osredotoči na ukrepe, ki jih je še potrebno izvesti za njihovo uresničenje.

Generalni sekretar ZN Ban Ki-moon je 11. januarja v svojem govoru pred Generalno skupščino, ki je nosil naslov 'Agenda 2010', izpostavil sedem strateških izzivov za letošnje leto. Svoj govor je imel v novih prostorih ZN, ki bodo v rabi le v času obnove sedeža ZN v New Yorku.

1. S skupnimi močmi za doseganje milenijskih razvojnih ciljev

Generalni sekretar Ban je pozornost še posebej usmeril na cilje Milenijske deklaracije, ki si prizadevajo za odpravo revščine in izboljšanje življenjskih standardov. Govorimo o osmih milenijskih razvojnih ciljih. Generalna skupščina bo v ta namen imela od 20. do 22. septembra

Na sliki zgoraj je generalni sekretar in njegova nekdanja uradna govornica Michele Montas (desno), ki izhaja iz Haitija. Oba sta se 17. januarja srečala s preseljenimi prebivalci Port-au-Princea, ki so bili premeščeni zaradi potresa.

“Misija OZN in njenih agencij je truditi se na vso moč, 24 ur na dan, sedem dni na teden,” je povedal generalni sekretar Ban Ki-moon medijem 27. januarja, ko so bile znane okvirne posledice potresa, ki je uničil večji del Haitija.

Konec januarja je haitijska vlada ocenila, da je za posledicami potresa umrlo okrog 112.400 ljudi, 196.000 pa je bilo ranjenih. Združeni narodi so potrdili, da je umrlo 85 članov osebja, med njimi tudi vodji mirovne misije Hédi Annabi in Luiz Carlos Da Costa.

Združeni narodi delajo natančno oceno potreb po potresu, da lahko prijatelji Haitija bolj učinkovito sodelujejo z vlado pri postavljanju načrtov za dolgoročno obnovo države. Pričakuje se, da bodo takšni načrti predstavljeni marca na sedežu ZN.

Tovrstna prizadevanja bodo v skladu z dolgoročnimi načrti, ki so bili sestavljeni pred potresom s strani Billa Clintona, posebnega predstavnika za Haiti, in drugih.

Ključni člen za hitro okrevanje Haitija je projekt “denar za delo”, ki ga vodi Program ZN za razvoj. S skromnimi stroški petih ameriških dolarjev na osebo na dan se cilja zaposliti več kot 200.000 Haitijcev, ki bodo pomagali pri obnovi Haitija.

posebno zasedanje namenjeno milenijskim ciljem. Potekalo bo tik pred splošno letno razpravo na visoki ravni.

“Upam, da bo rezultat srečanja konkreten načrt, ki bo določil nadaljnje ukrepe,” je konec januarja povedal generalni sekretar. Članicam ZN bo marca predstavil svojo oceno stanja in potrebne ukrepe v bodoče.

Napredek pri doseganju prvega milenijskega cilja na svetovni ravni, ki se nanaša na odpravo skrajne revščine, je prekinila globalna recesija. Prvi znaki gospodarskega okrevanja sicer ustvarjajo upanje, da bomo kmalu spet na poti uresničevanja tega cilja, vendar je ustvarjanje delovnih mest v številnih razvitih državah in državah v razvoju še vedno šibko. Ta cilj se zavzema tudi za odpravo lakote, vendar se tudi tukaj pojavljajo težave. Po okvirnih ocenah se je zaradi vpliva recesije število podhranjenih povečalo in doseglo eno milijardo ljudi.

Leta 2008 je generalni sekretar kot odgovor na prehransko krizo ustanovil delovno skupino ZN na visoki ravni za prehransko varnost, ki jo sestavljajo vodje agencij ZN. Skupina je oblikovala strategijo, ki upošteva obe razsežnosti prvega milenijskega cilja, torej revščino in lakoto. Zavedati se moramo, da večina težav pri zadovoljevanju naraščajočih potreb po hrani izhaja iz manjšanja vpliva majhnih kmetij v državah v razvoju. Delovna skupina na visoki ravni zato poziva vlade, donatorje, nevladne organizacije, privatni sektor in kmete, da podpirajo ukrepe, ki povečujejo proizvodne zmogljivosti in distribucijo hrane.

Najbolj revni predeli na svetu so prav ruralna področja, ki so ekonomsko odvisna od kmetijstva v takšni ali drugačni obliki. Generalni sekretar poziva, da se v tem pogledu uresničuje obljube iz lanskega leta, še posebej tiste iz srečanja G8 v L'Aquili v Italiji in prehranskega vrha lani novembra v Rimu.

Na zdravstvenem področju je generalni sekretar pozval za takojšnje in obsežno financiranje Svetovnega sklada za boj proti virusu HIV/aidsu, tuberkulozi in malariji. Odpravljanje vseh treh bolezni je še eno področje milenijskih ciljev, napredek pa omogoča tako ohranjanje mednarodne podpore kot njeno povečevanje.

Generalni sekretar je oznanil, da je prihodnost Afrike ena njegovih največjih prioritet. Na zasedanju Afriške unije v januarju je napovedal oblikovanje skupine zagovornikov milenijskih ciljev. Člani skupine bodo znane osebnosti, ki bodo osveščale javnost o milenijskih ciljih in razvojnih prioritetah Afrike.

2. Pogajanja za oblikovanje zavezujočega dogovora glede podnebnih sprememb

Podnebne spremembe potrebujejo našo posebno pozornost, kar je potrdila tudi podnebna konferenca ZN v Kopenhagenu decembra 2009, saj se je slednje udeležilo 119 voditeljev držav in vlad, od katerih jih je bilo kar nekaj direktno vključenih v pogajanja. Veliko držav se je strinjalo s Kopenhagenskim dogovorom, saj lahko omogoči preboj pri zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov in ukrepov za prilagajanje podnebnim spremembam. Žal države niso bile sposobne oblikovati pravno zavezujoč dokument, s katerim bi učinkovito reševale številne probleme, ki jih znanstveniki razumejo kot resne grožnje, zato je njihovo reševanje toliko bolj nujno.

Pogajanja za oblikovanje takšnega dogovora se bodo nadaljevala v dveh smereh: prvič, oblikovanje novega obdobja zavez na podlagi Kjotskega protokola; in drugič, oblikovanje dogovora na podlagi akcijskega načrta z Balijskega, ki bo vseboval tudi obveznosti držav, ki niso podpisnice Kjotskega protokola, kot so na primer Združene države Amerike in številne države v razvoju.

Ključnega pomena je, da se skozi leto ohranja *momentum*, ki je bil ustvarjen na podnebni konferenci ob koncu prejšnjega leta. Tako bo potrebno čim več držav prepričati v nujnost kopenhagenskega dogovora, če želimo, da bomo letos decembra na 16. podnebni konferenci v Mehiki dosegli pravno zavezujoči dogovor.

V prvih mesecih letošnjega leta bo potekalo veliko regionalnih sestankov držav, letos junija pa bo v Bonnu potekalo prvo večje srečanje, in sicer konferenca pogodbenic Okvirne konvencije ZN o spremembi podnebja. Nekatere države v razvoju so pozvale, da se pred srečanjem v Mehiki izvede najmanj pet pogajalskih krogov.

3. Opolnomočenje žensk

Ko bo zaživelo novo telo ZN za vprašanja spolov, ki ga je lansko leto odobrila Generalna skupščina, lahko ženske po vsem svetu pričakujejo večji napredek na tem področju. Vprašanja spolov bodo tudi osrednja tema letošnjega zasedanja Ekonomskega in socialnega sveta ZN konec junija. Potekale bodo splošne razprave in analize o napredku pri uresničevanju tretjega milenijskega razvojnega cilja (zagotoviti enakost med spoloma in opolnomočiti ženske). Na podlagi tega bo jasno, kaj je še potrebno storiti, da bomo zastavljen cilj tudi dosegli. Zasedanje bo strateškega pomena za reševanje ženskih vprašanj, kar bo tudi pomembna tema septembrskega vrha ZN o milenijskih razvojnih ciljih.

Kampanja generalnega sekretarja 'Združimo se in odpravimo nasilje nad ženskami' (*UNiTE to End Violence against Women*) se bo v letu 2010 osredotočila na regionalno in nacionalno raven, dodatno pa bo okrepljena z imenovanjem gospe Margot Wallstrom za njegovo posebno predstavnico za odpravo spolnega nasilja v času oboroženih spopadov.

Dodatna ovira za opolnomočenje žensk je pomanjkanje ustrezne zdravstvene oskrbe. Najbolj ogrožen milenijski cilj je ravno peti, ki si prizadeva izboljšati zdravje mater. Težko je ovrednotiti njegov napredek, odvisen pa je predvsem od zagotavljanja zdravstvenih storitev v odročnih krajih. Preveč pogosto se ga spregleda kot prioriteto, zaradi česa je zdravstveno varstvo za matere in dojenčke pogosto neustrezno.

4. Prizadevanja za svet brez jedrskega orožja

Generalni sekretar bo maja 2010 sklical konferenco za pregled Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja (NPT). Konferenca bo spodbujala ukrepe za nadaljnjo krepitev pogodbe in gradila na dosežkih iz preteklega leta.

Cilj konference je premostiti nesoglasja med tistimi državami, ki imajo jedrsko orožje in poskušajo preprečiti njegovo širjenje, in med tistimi, ki ga nimajo in zagovarjajo jedrsko razorožitev kot prioriteto. Če želimo v maju doseči napredek, je nujno, da jedrske države naredijo resnične korake v smeri razoroževanja.

“Verjamem, da bo leto 2010 zgodovinskega pomena za napredek pri razoroževanju in neširjenju jedrskega orožja,” je povedal generalni sekretar na konferenci o razoroževanju v Ženevi v svojem video sporočilu januarja. “Moje upanje ne temelji na iluzijah, ampak na resničnih priložnostih za konkretne ukrepe.”

UNAMID peacekeeper on patrol in Darfur, Sudan

Pripadnik mirovnih sil UNAMID med patroljo v Darfurju; Sudan

“Zame bosta razoroževanje in neširjenje jedrskega orožja še naprej prioriteta. Nadaljeval bom z zbiranjem podpore za moj akcijski načrt in storil vse kar je v moji moči, da bi okreplil naša prizadevanja za svet brez jedrskega orožja.”

Ključni člen strategije ZN je oblikovanje večjega števila t.i. con brez jedrskega orožja, in sicer tako na Bližnjem vzhodu kot v severovzhodni Aziji, južni Aziji in srednji Evropi. Takšni načrti se lahko po konferenci maja 2010 razvijajo naprej v okviru konference o pogodbah, ki vzpostavljajo cone brez jedrskega orožja, pri čemer konferenca v maju lahko služi kot podlaga za nadaljnje delo.

5. Preprečevanje in reševanje oboroženih spopadov

“Neutrudno si bomo prizadevali, da bomo ljudi po svetu rešili grozot vojnih spopadov, tako notranjih kot med državami,” se glasi zaveza svetovnih voditeljev iz Milenijske deklaracije.

Generalni sekretar je v svoji 'Agendi 2010' poudaril, da krepitev mehanizmov mediacije in preventivne diplomacije postavlja ZN v boljše izhodišče glede uresničevanja svojih ciljev. Zgodnja raba teh sredstev v kombinaciji s trajno rabo dobrih uslug in moralne avtoritete generalnega sekretarja se letos načrtuje v primeru Irana, Mjanmara in Šrilanke. Takšni ukrepi bodo tudi uporabni v primeru starih in zamrznjenih sporov, kot je primer Cipra, kjer je spor razdvojil otok za desetletja.

Združeni narodi bodo dejavni tudi v primeru obstoječih konfliktov, pri čemer je bilo število mirovnih sil na terenu v letu 2009 rekordno. Na podlagi obetajočih obljub glede števila razpoložljivega osebja in finančne podpore bodo oddelki za mirovne operacije in podporo na terenu pričeli z obsežnim dialogom z vsemi partnerji. Inicijativa se imenuje 'Nov horizont', cilj pa je dodatno usposobiti in okrepiti mirovne misije ZN. K cilju bo dodatno prispevala še nova globalna strategija za podporo operacijam na terenu. Te reforme bi morale zmanjšati čas, ki je potreben za mobilizacijo osebja in opreme za mirovne operacije, ter razjasniti vlogo mirovnikov pri zaščiti civilistov.

Generalni sekretar namerava podpreti načrte za utrditev ukrepov za pokonfliktno obnovo v državah, kjer so ZN vložili veliko truda za vzpostavitev miru in njegovo ohranjanje; takšne države so Burundi, Nepal, Sierra Leone in Timor-Leste. Osredotočil se bo tudi na posredovanje ZN v primeru konfliktov, ki lahko ogrozijo regionalni mir, kot je to v primeru Afganistana, Demokratične republike Kongo, Iraka, Somalije, Sudana in Bližnjega vzhoda.

6. Krepitev človekovih pravic in vladavine prava

V letu 2010 bo Generalna skupščina pričela s pregledom delovanja Sveta za človekove pravice. Po štirih letih delovanja obstaja dovolj gradiva, da se lahko oceni njegove prednosti in slabosti. Glede na tragične dogodke januarja na Haitiju, je imel Svet posebno zasedanje, da bi ocenil probleme, s katerimi se je država soočala že pred potresom. Posebno pozornost so namenili revščini in diskriminaciji.

Maja 2010 bo potekala konferenca namenjena pregledu delovanja Mednarodnega kazenskega sodišča (ICC), ki bo potekala v Kampali v Ugandi. "Konferenca nam daje možnost, da stopimo korak dalje pri iskanju odgovornosti za primere genocida in drugih resnih zločinov, s katerimi se sooča mednarodna skupnost," je povedal generalni sekretar 11. januarja.

ICC potrebuje močno podporo držav, v kolikor želi končati primere brez kazni in privedi krivce za grobe kršitve človekovih pravic pred roko pravice. Ključnega

pomena je širok proces ratifikacije Rimskega statuta, s katerim je bilo sodišče ustanovljeno, še posebej s strani velikih sil. Med drugim je tudi ključno njihovo spoštovanje odločitev sodišča.

7. Vzpostaviti močnejše ZN

Krepitev Združenih narodov je bilo močno geslo v času oblikovanja Milenijske deklaracije in ostaja osrednjega pomena za generalnega sekretarja Bana. Reforma svetovne organizacije ostaja prioriteta.

Sekretariat se bo osredotočal na modernizacijo poslovanja in usposabljanje potencialnih voditeljev prihodnosti. Še naprej se bo nadaljevala kampanja za bolj učinkovito rabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij.

"Vse naštetito bo omogočilo Združenim narodom, da bomo ukrepali hitreje in bolj učinkovito v okviru mandata, ki nam je zaupan," je poudaril generalni sekretar ob svojem nagovoru Generalne skupščine 11. januarja.